

Jure Krašovec

PETNAJST LET OBUJANJA IN PRIKAZOVANJA STARIH LJUDSKIH ŠEG IN DELOVNIH OPRAVIL V LAŠKI OBČINI

Pred 16. leti so člani kulturnega društva v Šmiklavžu nad Laškim popestrili svojo "lepo nedeljo" (farni praznik) s prikazom nekaterih starih opravil. Ker je prireditev privabila tudi ljubitelje iz drugih krajev občine in nekatere člane občinske zveze kulturnih organizacij, se je porodila misel o podobni vsakoletni prireditvi, nekakšni občinski reviji (prikazu), ki bi potekala v poletnem času v različnih krajih občine - pač tam, kjer bi se odločili pripraviti vse potrebno za nastop skupin in pogostitev občinstva.

Skupine iz okolice Laškega predstavljajo delovna opravila. Za mlačev na cepé so se še posebej izurili iz etno skupine Šentrupert, ki so svoje šege ob mlačvi predstavili na 15. jubilejni prireditvi v Škofcah avgusta letos.

Seveda je bila prva "revija" spet v Škofcah nad Rimskimi Toplicami, kjer so že imeli izkušnje in pripraven prostor sredi vasi. Tako je nastal občinski odbor za ohranjanje in prikazovanje starih ljudskih šeg in kmečkih opravil, ki je povezoval vaške skupine in nekatera društva ter deloval v okviru občinske zveze kulturnih organizacij in kulturne skupnosti.

V odboru je delovalo po nekaj najbolj aktivnih članov iz vsake skupine ali društva, k sodelovanju pa je vabil tudi poznavalce od drugod. Odbor je bil hkrati tudi nekakšen "debatni krožek", ki je skušal čim bolj strokovno ovrednotiti že prikazano in se dogovarjati za naslednje nastope. Organizirali so tudi nekaj strokovnih ekskurzij; na primer v Stübing pri Grazu,

ogledali so si staro domačijo pri Rogatcu, etnografski muzej v Ljubljani itd.

Načrtovanje dela je ves čas temeljilo na pobudi vsake skupine in le včasih je prišla kakšna ideja iz ožjega vodstva odbora. Ideje so člani, predvsem starejši, obogatili s svojim vedenjem o šegi ali opravilu po načelu: "Več glav več ve."

V petnajstih letih je nastalo kar nekaj zajetnejših projektov. Staro kmečko ohcet so odrsko predstavila kar tri društva (Tanci, Rečica in Trobni Dol). Tanci, ki so jo pripravili po Ripslovi župnijski kroniki iz sredine prejšnjega stoletja, so jo prikazovali okoli štiridesetkrat.

Krstne in botrinjske šege so društva prikazala s skupnimi močmi, prav tako "žegnanjsko nedeljo". "Kaj se lahko dogaja

kakšnega navadnega dne na kozjanski kmetiji" so na oder postavili Trobendolčani, medtem ko so kot celovečerno zabavno prireditev pripravljali Tanci pod imenom Vaška veselica včasih.

Krajših prikazov prazničnih dogodkov, Martinovanja in godovanja, božičnih in velikonočnih šeg ter Jurjevanja sta se lotevali folklorni skupini. Florjanski obhodi so ostali živi samo še v Jurkloštru.

Veliko pozornost skupine posvečajo delovnim šegam ob skupinskih opravilih, ki se vrstijo od zgodnje pomladi do pozne jeseni. Tako so različne skupine doslej prikazale: gnojnošo, košnjo, spravilo sena, žetev, mlačev na cepe in s strojem, pripravo slame za kritino, čiščo in sortiranje žita,

kuhinje, redno se pojavljata medičarja in lectarja, včasih tudi lončar in kovač. Poseben čar takim praznikom dajeta skupina pritrkovalcev in možnaristov s svojo izrazito praznično zvočno spremljavo. Skupine nastopajo tudi samostojno. Večina goji ljudsko petje in pesem, še posebej v vokalnih skupinah, čeprav šeg in opravil brez petja ne more niti biti.

Kako naprej?

Da so društva in skupine v laški okolici že vse pokazale, bi kdo rekel. A ni tako. Tudi če opravila in šege ponovijo, ostaja še vedno razsežnost kakovosti, čim bolj verne, dognane obnove opuščanih šeg in navad ter s tem ohranjanja ljudske duhovne in materialne dediščine. Odkar so se tako

Jurjevanje ima v Laškem bogato tradicijo. Znova so ga obudili in ga tudi predstavljajo učenci osnovne šole Primoža Trubarja Laško skupaj s pedagoškimi delavci.

Gostiteljska skupina iz Šmiklavža nad Rimskimi Toplicami poleg številnih običajev prikazuje delo pridnih teric. Družbo pa jim delajo teričniki (iz 15. prikaza).

kožuhanje (ličkanje), metev prosa, trgatav in celo koline po družbeno-zabavni plati. Rečiška in Šmiklavška skupina sta obnovili dogajanje ob vaškem perišču, slednja poleg tega še teritev, medtem ko so Trobendolčanke pričarale "večer med predicami".

Letne prikaze so prepletali tudi s starimi kmečkimi obrtmi. Tako na primer krovca s slamo, tesarjenje, ročno žaganje plohov in desk, piskroveza, popotnega čevljarja - celo berač in beračica v prazničnih dneh spomnita na preteklost.

Vselej sta navzoči tudi "kranceljpintarici", izdelovalki suhega cvetja iz papirja, ki skrbita tudi za podmladek.

Na prireditvah so vedno navzoče kmečke žene s svojimi dobrotami iz kmečke črne

povezali, se ne zadovoljujejo s sicer prepogostim geslom: " naredimo nekaj po starem, da bo hec".

V poldrugem desetletju in glede na spremembe v zakonodaji o društvih je površno opisano gibanje v občini dozorelo tudi za organizacijsko popolnejšo obliko. Ustanovili bodo skupno društvo "Možnar" (ime bo imelo po občinski nagradi "Zlati možnar", ki jo za takšno dejavnost že leta dobivajo posamezniki, skupine in društva). To bo občinska zveza sicer samostojnih društev, skupin in posameznikov, ki v ta okvir sodijo. Lani je, recimo, omenjeni odbor pripravil razstavo o slovenskem kozolcu, hkrati pa prikaz marsičesa, kar se je pod kozolcem dogajalo.

... ..

Tako letni prikazi kot različne prireditve med letom dokazujejo, da je te vrste dejavnost postala gibanje močnih korenin in da pridobiva vrednost, kolikor bolj se čas odmika in življenje spreminja.

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

"Zaščitni" znak naše skupine je škaf, vezan glinasti lonec in burkle. Omenjeni simbol smo prvič uporabili na 2. prikazu leta 1985.